

Sommarboken

Sammanställning av utvärderingsenkät 2019

Katarina Larson
Projektledare för Sommarboken
Kultur i Väst

Sommarboken 2019

Beskrivning av projektet

Sommarboken är ett läsrämjande biblioteksprojekt vars fokus ligger på lustfylld fritidsläsning för barn mellan 8–12 år. Barnens läsning ska vara kravlös och utan motprestation. Biblioteken som deltar förbinder sig att arrangera minst 3 träffar under sommaren. Det litterära samtalet är centralt på dessa träffar vilket innebär att barnen på olika sätt ska få möjlighet att prata om sin läsning med varandra och en bibliotekarie.

Projektet startade 2012, då deltog fem pilotbibliotek från Västra Götalandsregionen. Sommaren 2019 medverkade cirka 230 bibliotek/filialer från hela Sverige. Sommarboken har med tiden utvecklats till ett nationellt projekt och sen 2017 drivs det av Kultur i Väst med stöd från Kulturrådet.

En del av projektet är ett Sommarbokenmaterial som biblioteken kan beställa som består av bokväskor/bokpåsar, festivalarmband, bokmärken och en folder med pyssel och fakta som utgår från årets tema.

Temat 2019 var Under ytan vilket avspeglade sig i materialet och den boktipsaffisch som togs fram. Årets frågepromenad producerades av en pedagog vid Maritiman som är världens största flytande fartygsmuseum och ligger i Göteborg. Varje fråga i promenaden hade en faktafördjupning och QR-kod där barnen kunde hitta ännu mer information kring ämnet.

Digitalt berättande var årets metod. Vi arrangerade sju föreläsningar med workshops runt om i Sverige. Inom Västra Götalandsregionen samarbetade vi med Mediapoolen och GR. På de andra platserna hade vi samverkan med de regionala bibliotekskonsulenterna. Vi anlätte mediapedagoger som inledningsvis presenterade och visade på olika alternativ för hur man kan berätta digitalt. Efter lunch fick deltagarna praktiskt pröva några av förmiddagens appar och få tips kring hur de sen skulle kunna arbeta med barnen.

Västerhavsveckan, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, var några av de organisationer som vi samarbetade med på olika sätt under sommaren. Till exempel lyfte MTM fram Sommarboken på sin hemsida och hade en sommartävling med boktips och bokpriser kopplat till temat Under ytan.

För första gången prövade vi att ha en ambassadör/talesperson för Sommarboken. Annelie Pompe har en nära koppling till Under ytan och hennes bakgrund som fridykerska och författare gjorde att hon passade utmärkt. Under sommaren delade hon ut uppdrag till

barnen via korta filmer som låg på hemsidan, Sommarboken.se. Hon gjorde även filmer med boktips, vikten av att läsa samt lyfte sitt stora engagemang för miljöförstöringen i världshaven.

Om utvärderingen

Detta är femte året som en större enkät skickas ut till deltagande bibliotek efter att Sommarboken avslutats, som i år var 25 augusti.

Syftet med dessa utvärderingar är att få in viktig och givande information samt synpunkter från de deltagande biblioteken. Det blir som en direktkanal mellan projektledning och de som utför projektet, biblioteken. Analys och slutsatser leder till justeringar och förändringar av nästa års projekt. Allt för att ge biblioteken de bästa förutsättningarna för att Sommarboken ska bli ett lyckat projekt på "hemmaplan".

Denna sammanställning följer frågorna som de ställdes i enkäten även om de inte kommer i strikt ordning utan har satts ihop tematiskt. De kursiverade meningarna är citat från respondenternas svar hämtade ur enkäten. Utvärderingen avslutas med en kort sammanfattning som även innehåller utvecklingsområden som framkommit.

Värt att tänka på är att de bibliotek/filialer som svarat har alla olika förutsättningar rörande till exempel ekonomi, personal, upptagningsområde och lokaler. Detta avspeglar sig självklart i svaren. Många frågor har också öppna svar som jag har analyserat och kategoriserat.

Deltagande bibliotek och material

I år var det cirka 230 bibliotek som deltog i Sommarboken. Flera av dessa hade en central beställare som sedan skickade materialet vidare till de andra biblioteken/filialerna. Enkäten skickades ut till 130 adresser och av dessa var det 80 som svarade. En riktigt bra svarsfrekvens som visar att projektet engagerar och att biblioteken genom sina svar vill vara delaktiga i att Sommarboken utvecklas.

Svaren kom från 18 olika län och som tidigare år var det flest från Västra Götaland.

2019 beställdes och skickades det ut mer material än någonsin. Här finns 2018 års siffror med inom parentes.

<u>år 2019</u>	<u>år 2018</u>	
5 250	(4 900)	boklådor
10 700	(8 050)	bokpåsar
15 950	(12 950)	foldrar med pyssel och fakta
79 750	(64 250)	bokmärken
15 950	(12 850)	festivalarmband

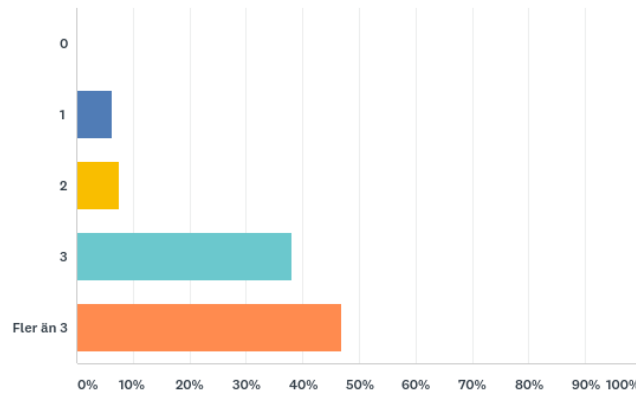
Träffarna

De bibliotek som svarade på enkäten uppger att de tillsammans haft minst 6855 barn på sina träffar. Av de barn som deltog var 63 % flickor och 37 % pojkar. Deltagande pojkar har ökat med 9 % jämfört med 2018.

Glädjande att se men det är viktigt att tänka på att siffrorna ovan inte är helt tillförlitliga då flera av enkätsvaren inte innehåller något antal alls eller svårtydda svar i form av text. Har

biblioteken räknat alla deltagartillfällen eller bara unika besökare? Svaret är troligen både och.

Q4 Antal Sommarbokenträffar med barnen under sommaren?

I år är det, jämfört med förra året, fint att se hur fler bibliotek har satsat på att ha fler än 3 träffar (orange stapel) under sommaren. Detta leder till att barnen har lättare för att komma ihåg när träffarna ska vara eftersom de genomförs mer regelbundet, som till exempel varje tisdag i juli. Fler träffar ger även ett större utbud av aktiviteter som kan locka fler och andra barn med varierande intressen.

Vem kommer då till Sommarbokensträffarna? De första åren enkäten skickades ut var det främst läs- och biblioteksvana flickor med engagerade föräldrar som deltog, men idag är mönstret inte lika tydligt. I takt med att biblioteken mer har öppnat upp för och tagit initiativ till samverkan med andra som fritids eller föreningar förändras också besökarna. Ett bibliotek skriver: *"De flesta barn har vi inte sett tidigare, troligen beror det på vårt samarbete med en närliggande fotbollsskola."*

Andra framgångsrika faktorer för att få nya besökare till biblioteket och Sommarboken är satsningar i prioriterade områden och att aktivt ta sig ut och ägna sig åt uppsökande verksamhet. Då kommer barnen med föräldrar och syskon som inte heller varit på biblioteket tidigare. *"Både förra året, men särskilt i sommar har vi haft barn på besök med mycket olika läsförmåga, från de som läser mycket och varierat till de som inte kan läsa alls. Vi har också haft många barn från olika bakgrund och kultur, bland annat arabisktalande och spansktalande barn som hört till gruppen mycket goda läsare."*

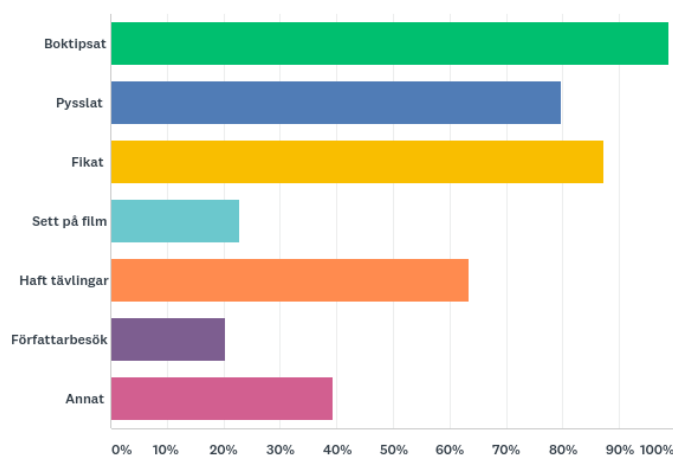
På ett bibliotek kom några deltagare från särskolan som med stöd från bibliotekarien kunde vara med på träffarna.

Flera skriver om hur kul det är att se hur barnen sen fortsätter att komma även när Sommarbokensträffarna är över. För Sommarboken drar andra barn än de som brukar "hänga" på bibblan. Vissa kommer för boktipsandet, andra för att pyssla eller delta i en aktivitet kopplat till Sommarboken. Tidigare år har det varit flera som skrivit om att det är svårt att nå ut och få barn att komma till biblioteket och träffarna. I år är det ett fåtal som

lyfter detta med att inte barnens kommer, nu kommer deltagare men kanske är de för få enligt biblioteken. Resultatet skulle kunna tyda på att biblioteken har funnit strategier och vägar för att få kontakt med deltagare, ett exempel är Sommarboksvårdar, men de vill utöka och nå fler. Sommarboken har också etablerat sig som en sommaraktivitet på biblioteket och flera barn frågar på våren om hur och när träffarna kommer igång.

Vad händer på träffarna?

Q7 Vad har ni gjort under Sommarboksträffarna?

Det händer en hel del under Sommarboksträffarna och som alltid är det boktipsande, fika och pyssel som ligger i topp. Boktipsar gör i princip alla, på varje träff. Men förutom att de haft tävlingar, sett på film och författarbesök finns det under titeln Annat en hel del inspirerande och givande aktiviteter som biblioteken gjort under sommaren och tas upp i texten som följer.

2019 års tema och metod har slagit igenom starkt. Digitalt berättande var årets metod och många skriver om hur de på utbildningsdagarna blev inspirerade till att sen på träffarna göra boktrailers och använda bland annat imovie och bookcreator. De har även gjort bokmärken digitalt. *"Vi har också haft en digital workshop " Klipp in dig i ditt favoritbokomslag" med hjälp av Green Screen."*

Årets tema, Under ytan, gav stor inspiration och i stort sett alla bibliotek har på något sätt tagit med det i träffarna. Det har byggts undervattenmonster, vattenkikare, fiskdammar och till detta har man ibland kopplat muntligt berättande eller lekar. *"Havsjakt i biblioteket. Barnen fick fiska fram olika djur från en skattkista som sedan gav ledtrådar till gömda varelser i biblioteket. Dessa djur höll böcker tillfångna med viktig fakta för sant och falskfrågor som kom efteråt."*

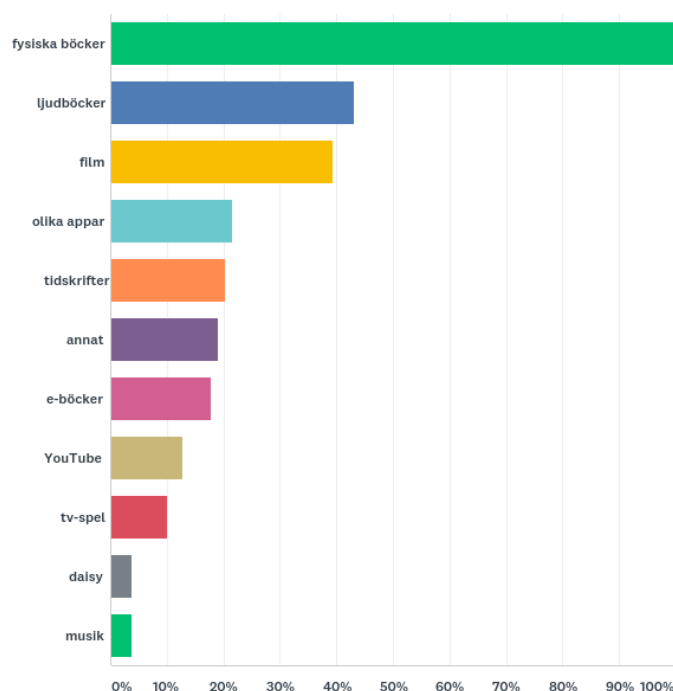
Andra tog sig an den naturvetenskapliga aspekten av temat och tog sig utanför biblioteket och/eller bjöd in personer som kunde berätta mer om det. *"Vi har använt materialet och filmerna med Annelie Pompe. Kick-off med tipspromenad, tidtagning, boktips, fakta om*

fridykning och utdelning av material. Ett bibliotek hade en träff då de besökte ån och boktipsade. Ett annat bibliotek samarbetade med kommunens vattenstrateg och tillsammans med barnen undersökte vi vad som finns under ytan i den å som rinner genom stan.”

Men även aktiviteter som till exempel serietecknande, läshundar, teaterföreställning har kopplats till temat. Biblioteken har även arrangerat skivverkstäder, konstverkstad, högläsning, skattjakt, fotografi, träffar på arabiska boklotteri och utdelning av böcker. Sommarboken är ju så mycket mer än träffarna. Det är en bland annat en möjlighet att få barnen att känna sig välkomna på biblioteket och göra det till sitt, vilket några bibliotek har tagit fasta på och arbetat med. *”Barnen har också fått leka i biblioteket efter vi fikar och boktipsat/pysslat. Vi vill ju inte bara locka till läsning utan att de även ska lockas att komma till biblioteket och att de ska veta att detta ställe även är till för dem och inte bara när de kommer hit med skolan eller på bokfikor. Det har mest varit kurragömma och liknande lekar, som varit väldigt populära.”*

Det har även varit populärt att gå 2019 års frågepromenad, vars genomgående ämne var Under ytan, antingen har barnens gjort det tillsammans på en träff med bibliotekarier eller ihop med en kompis eller en vuxen.

Q9 Vad har ni visat eller pratat om under träffarna?

Sommarboken verkar för det vidgade textbegreppet och varje år ställer vi frågan: Vad har ni visat eller pratat om på träffarna? Resultatet är som alltid att 100 %, visar den fysiska boken, 43 % berättar om och visar ljudböcker och 39 % lyfter fram film.

Men det är fortfarande ett stort hopp från den fysiska boken till de andra medierna. En av flera skriver i kommentarfältet. *”Detta kan vi bli bättre på inser jag.”*

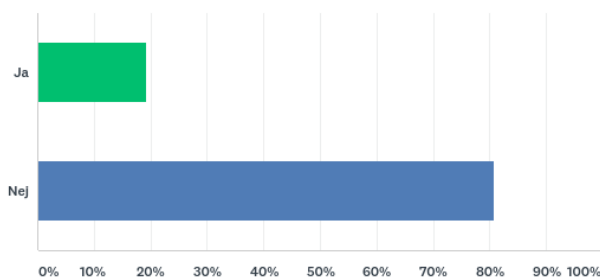
Men frågediagrammet ovan visar en förändring mot tidigare år. Appar tas fram i större

uträckning än tidskrifter. E-böcker, Youtube och tv-spel ligger inte långt efter. Däremot är det inte många som berättar om Daisy, förhoppningsvis är det appen Legimus som synliggörs istället. De digitala medierna börjar ta ordenlig plats på Sommarbokenträffarna. Ett skäl till detta kan vara årets metod - Digitalt berättande. Genom temat och biblioteksprojekt som Digitalt först har bibliotekariernas medvetenhet kring det digitala ökat och de har insett att hur viktigt det är att låta digitala medier ta plats för att främja barns läsning och vara en väg till berättelser i olika former.

Under stapeln Annat finns också en koppling till det digitala då många skriver om att de visat den egna hemsidan och webbsidorna Sommarboken och Barnens bibliotek.

Delaktighet

Q10 Har barnen varit delaktiga i utformningen av träffarna?

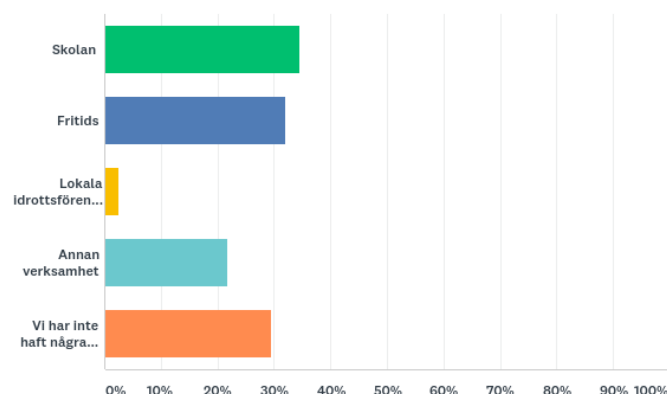
Barns delaktighet är en viktig fråga för Sommarboken och när Barnkonventionen blir lag 2020 blir frågan än mer angelägen. Enligt paragraf 12 i konventionen, har barn rätt att uttrycka sin mening och att höras i frågor som påverkar barnet. Har då barnen som deltar i Sommarboken på Sveriges bibliotek något inflytande över verksamheten och träffarna? Får de vara med och tycka till? Enligt diagrammet ovan svarar endast 19 % av biblioteken att barnen varit delaktiga. Det är en procentsats som legat ganska fast under flera år visar på ett väldigt tydligt utvecklingsområde för biblioteken i synnerhet nu när Barnkonventionen blir lag.

Ett ja-svar belyser att det inte alltid är lätt att få fram vad barnen egentligen vill. Det gäller att ställa rätt frågor." *Ja, på så sätt att vi bad barnen lämna in förslag om vad de ville göra under sommaren. Alla träffar har varit baserade på det, även de som inte var sommarboken. Men ibland är ju barnens förslag: vi vill pyssla, vi vill ha sommarboken... :)"*

Det är många som kommenterar sina svar med att barn har varit delvis delaktiga till exempel genom att en utvärdering från året före fått påverka utformningen av träffarna eller att barn från bibliotekets bokklubb fått tycka till om träffarnas innehåll även om de inte deltar i Sommarboken.

Samarbeten för kommunikation

Q11 Vilka andra verksamheter har ni samarbetat med kring Sommarboken?

Samarbete är otroligt viktigt när biblioteken vill nå ut till andra barn än de som är vana biblioteksbesökare och stadigt går till och finns på biblioteken. Glädjande nog är det i år fler som har samverkat med andra utanför biblioteket. Exempel på partners kan vara idrottsföreningar, ridklubbar, kommunbiolog (kopplat till temat), bokhandlare, företag med pysselinriktning osv.

"Vi har ett återkommande samarbete med en lokal sommarfotbollsskola. Fotbollsskolan håller på i två veckor och slutar klockan 14, då försöker vi erbjuda aktiviteter 14-16 så barnen kan komma hit efteråt. Information skickas med i fotbollsskolans utskick till föräldrar."

2017 var första året då fler bibliotek samarbetade med fritids än med skolan. Detta höll i sig under 2018 men 2019 visar att en liten tillbakagång skett tyvärr, för det finns mycket att vinna på ett samarbete med fritids. Personalen på fritids är ofta väldigt positiva till att delta på Sommarboksträffar. Under sommaren har de inte alltid så många aktiviteter inplanerade och därför uppskattas en inbjudan från biblioteket till Sommarboksträffarna. Biblioteken får chans att möta en mer varierad grupp gällande läs- och biblioteksvana och som dessutom har pedagoger med som både kan följa gruppen till biblioteket och fungera som stöd för barnen när de är där. Men det är otroligt viktigt att allt detta sker på frivillig basis. Ingen ska behöva vara på en träff utan att de själva vill! Då finns det ingen som helst chans eller möjlighet till lustläsning.

Fritidshemmen finns med i Länsdelegationens slutbetänkande och har enligt delegationen "en stor potential vad gäller att stimulera elevers läsning". Att ge fritidspersonalen kompetensutveckling om läsning är ett av deras förslag. Även detta, fritidshem i närområdet, är en arena där biblioteken borde bli mer synliga och ta initiativ till att utveckla samverkan. Det skulle kunna se ut på många sätt, bokdepositioner som byts ut med jämna tidsintervaller, bokklubbar med fritidsbarn på biblioteket eller fritids osv.

"Jag tycker detta samarbete med fritids är jätteviktigt! Jag får fler barn, större spridning både åldrar, kön, biblioteksvana med mera."

Inte att förglömma är vikten av att bibliotek samarbetar sinsemellan. Det kan innebära allt från samordning av författarbesök till utbyte av aktiviteter, vilket sparar både tid och kraft.

"Vi samarbetar mycket biblioteken i kommunen emellan. Ser till att få bokart författare, tips

om vad vi kan pyssla osv, hur vi lägger upp träffarna."

Kanaler

Hur och genom vilka kanaler sprids då informationen om Sommarboken och träffarna? Först och främst handlar det om ett uppsökande arbetssätt där man lämnar biblioteket för att personligen berätta om Sommarboken på andra platser som fritids, skolor, föreningar, organisationer och arrangemang där barn finns. Det existerar en tydlig koppling mellan det personliga besöket och mötet med barnen och sen antalet barn som kommer till biblioteket för att delta i träffarna. *"De personliga klassbesöken blev succé"*.

Någon skriver om att de besökt föräldramöten vilket gett väldigt bra resultat men då är det inte barnen som är mottagarna av budskapet utan deras föräldrar.

Men de största och vanligaste kanalerna för marknadsföring är affischer, bibliotekets hemsida, facebook/instagram. På facebook/instagram sätter även åldersgränsen stopp för direktkontakt med barnen och även här är det föräldrarna som är målgruppen.

"Förvånansvärt många har sett infon på affischer. Facebook är mest för föräldrarna. Att göra event på Facebook fungerar ändå ganska bra för yngre barn(s föräldrar). Jag brukar ha reklam för sommarboken i bibliotekets monter hela sommaren, och lite innan."

Möjligheten att nå ut har förändrats och kanske försvårats i samband med GDPR. *"Sms och e-postlistor är inget vi kan använda oss av pga GDPR. Vi har som policy att inte samla på kontaktuppgifter från tidigare evenemang eller tidigare besökare på Sommarboken."*

Men det finns alternativ, som ett bibliotek skriver om. *"Mun mot mun metoden är det som fungerar bäst i vår lilla "by". Ryktet går och helt plötsligt är det massor av barn i bibblan."*

Det pratas och informeras om Sommarboken på många olika sätt: via skolbibliotekarier, med de yngre låntagarna på det egna biblioteket, via olika utskick som i kommunernas lovbroshyrer, på event/informationstavlor, på skolornas intranät, i bibliotekets tryckta program, på offentliga platser. *"Vi besökte skolklasser innan sommarlovet och berättade om Sommarboken. Vi samarbetade också med kommunen då vi besökte ett av deras sommarläger."*

Ett annat svar visar på både uppsökande verksamhet och vikten av det personliga mötet: *"Stod på badplatsen med informationsmaterial några timmar en fin sommandag."*

Årets tema och material

I år valde vi att ha med två frågor som handlade om årets material och tema.

Respondenterna svarade väldigt positivt kring materialet och använde ord som fängslande, snyggt, fina färger när de beskrev det visuella uttrycket. Temat fick också högt betyg. Här kommer några av svaren på frågan: Vad tyckte barnen/ni om årets material och metod? *"Det bästa hittills, mycket bra tema och väldigt fina väskor". "Ett bra, spännande och inspirerande material". "Både vi bibliotekarier och barnen tyckte särskilt mycket om årets material. Det var både vackert, magiskt och möjligt att arbeta utifrån på flera sätt.". "Superfint! Det tilltalade olika åldrar och barnen blev väldigt sugna på att stoppa böcker i lådorna/väskorna".*

Sommarbokspaketen som biblioteken kan beställa består av olika delar: boklådor eller bokpåsar, festivalarmband, bokmärken, pyssel och faktafolder. När det gällde de separata delarna av paketen var svaren mer skiftande. Gällande exempelvis festivalarmbanden var många positiva: *"Barnen gillade armbanden, som ett medlemskap i en klubb (som gav tillgång till temarummet). ..."*

På ett annat bibliotek var barnen inte lika begeistrade i armbanden utan där var bokmärkena bäst, eller var det bibliotekarierna som tyckte det? *"Bokmärken är bra. Armbanden verkar ingen vara intresserad av. Bra färgval i år och tydligare illustrationer än tex. förra året."*

Barnen på ett bibliotek hade hittat ett nytt sätt att bära festivalarmbandet eller ska man kanske kalla det festivalfotbandet... *"De älskade att lådorna var som ut-och-in hajburar. Den kluriga foldern gick igenom på plats av ren iver och armbanden dekorerade vrister vid många träffar."*

Sommarboken är inte exkluderande utan alla bibliotek kan delta även om de inte beställer av det specialgjorda materialet. Det viktigaste är att de arbetar för att inspirera barnen till att hitta lusten till läsning och inte att de måste läsa ett visst antal böcker eller sidor för att få vara med. För dessa bibliotek finns det en hel del att hitta på hemsidan, från innevarande år och från tidigare års produktioner som uppdragstävlingar, frågepromenader, loggor, affischer, folder och filmer.

Reaktionerna på årets frågepromenad var blandade. Några barn tyckte den var för lurig *"Frågepromenaden var svår"* medan den passade perfekt för andra. *"Tipspromenaden var bra och många ville gå den."* Det är väldigt svårt att ligga på rätt svårighetsnivå när åldersgruppen är så bred som 8-12 år eftersom läsvana och kunskapsgrad är skiftande. Frågepromenader är annars ett enkelt sätt att ha en löpande Sommarboksaktivitet i biblioteket under hela sommaren.

I år prövade vi att ha en ambassadör eller talesperson för Sommarboken. Valet föll på Annelie Pompe, äventyrare och före detta världsmästare i fridykning. Vi la ut korta filmer på hemsidan där Annelie bland annat gav barnen olika uppdrag. *"Bra, det var ett spännande tema, jättebra med en ambassadör! ..."*

Men det finns även förbättringsområden för Kultur i Väst, som att det är viktigt att det kommande årets tema kommer ut så pass tidigt att biblioteken har chans att hänga på ordentligt och planera upp träffarna utifrån det. *"Temat kom ut lite väl sent"*.

Ett bibliotek påpekar *"...Många åsikter om att temat gick illa ihop med microplasten i påsarna som dessutom var gjorda i Bangladesh..."*.

"...Vi kommer nog avstå väskan nästa år och endast ha gåvoböcker, även av miljöskäl."

Miljöaspekten är viktig och självklart har vi funderat över den och kommit fram till att, eftersom det finns fler användningsområden för dessa bokpåsar så fyller de ett bättre syfte än mycket annat som framställs och ges bort till barn. När det gäller var de tillverkas, är vi i det upphandlade företagets händer och har svårt att påverka. Men detta är påpekanden som vi fortsatt kommer tänka kring och ta ställning till i vår fortsatta planering av Sommarboken.

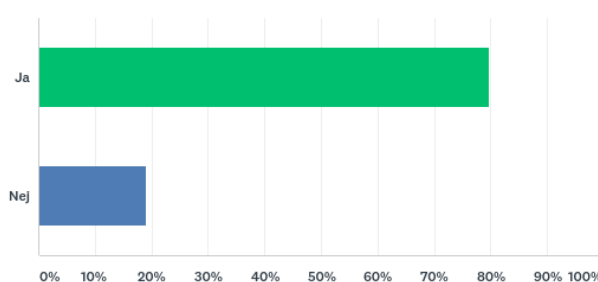
Är det dags att göra något nytt, ändra på materialet eller ta bort det helt men hålla fast vid

konceptet lustläsning? Ett bibliotek är inne på det. *"Vi märkte en mättnad hos barnen att det var samma som alla andra år. Dvs, nyhetens behag har försvunnit. De har redan fått bokmärke, armband och gympapåse och ville inte ha fler. Många tackade nej med motiveringen "jag har redan 3 st gympapåsar" så vi skulle önska att man tog sig en funderare över hur man kan utveckla sommarbokenkonceptet och inte köra samma sak varje år."*

Årets metod var Digitalt berättande. På utbildningsdagarna runt om i landet tipsades deltagande bibliotek om hur de på träffarna tillsammans med barnen kunde skapa berättelser digitalt bland annat med hjälp av olika appar. *"De gillade verkligen årets metod! Att få jobba med och tipsa om böcker med hjälp av digital teknik. Men det är lite knivigt att sedan visa upp vad man gjort pga Gdpr och upphovsrätt bl.a."*

Arbetet med årets tema

Q14 Har ni arbetat med årets tema (Under ytan) och/eller årets metod (digitalt berättande)?

Nästan 80% av de svarande biblioteken har arbetat med årets tema Under ytan och/eller metoden Digitalt berättande. Detta visar på ett lyckat tema som var enkelt att applicera ute i verksamheterna och som lockade till mer än boktips. *"Vi har utformat varje aktivitet kring havet och under ytan temat. som t.ex.: Havsjakt. Havsvarelser. Sant och falskt frågor om havet. Byggt våra egna Akvarium. Havsmemory."*

Andra exempel på hur temat har influerat är hur det påverkat inredningen på biblioteket, *"Vi inredde vår utställningsyta med en flotte med sjörovarflagga. Två saccosäckar blev stenar, vi satte upp vass, fiskar snäckor, sjögräs mm. I en monter fanns en skattkista med guldpengar mm, med simmande fiskar runt omkring."*

Dessutom har många skyltat med böcker kopplat till temat, haft högläsning, boktips med mera.

Hur var det med metoden Digitalt berättande, hade biblioteken använt sig av den? Ja många kombinerade metod och tema vilket var tanken. *"Både och, genom att tipsa om böcker på temat " UNDER YTAN". samt digitalt berättande där de fick göra boktrailers. En del av dem också med " Under ytan " tema. Pirater, hav, fiskar osv."*

Andra valde av olika skäl att fokusera på ett av dem, som till exempel metoden. *"Digitalt berättande - ja, men inte temat"*.

Det är tydligt att inspirationsdagarna är jätteviktiga för att bibliotekarierna för att de sen ska

använda dessa verktyg i den egna verksamheten. ” Vi har gjort boktips i iMovie. Bra med kursen innan!”

”Missade tyvärr årets inspirationsträff och kände mig inte helt hemma med metoden.”

Ett tema är riktigt bra när det är mångfacetterat och kan tolkas på olika sätt vilket inbjuder till varierande former av uttryck. På ett bibliotek hade de en teaterföreställning, andra brainstormade kring känslor och vad de kan leda till. Så här skriver en respondent.

”Under ytan för oss va inte bara hav, utan vad döljer sig under ytan i en stad. Vi åkte till Mariefred och gick den digitala PAX-promenaden. Spännande och det har varit rykande åtgång på böckerna från bibliotekets hyllor! :)

Varför deltar biblioteken?

”Vi vill kunna erbjuda någon aktivitet till barn även på sommaren för att stimulera fritidsläsningen och för att barnen ska hålla igång läsningen även under skollov.

Sommarboken är toppen som erbjuder färdiga teman, med tips, aktiviteter, material osv.

Påsarna/lådorna är jättepoppis bland barnen. Vi har kört Sommarboken sen 2015 och barnen känner igen konceptet och har blivit vana med att det erbjuds. När vi marknadsfört det i klasserna kan man höra ”åh det är sommarboken” eller ”Hey Mr. sommarbok” i korridorerna när barnen får se lådan/påsen.”

Detta citat ovan sammanfattar många av de skäl som biblioteken uppger kring varför de är med i Sommarboken. Här kommer de igen och några fler:

- tydligt koncept med färdigt material som ger biblioteken verktyg, inspiration och sparar tid
- möjligheten att locka till och stimulera läslust
- verksamhet som pågår på barnens fritid – sommarlovet och är kostnadsfri
- tydligt och numera välkänt projekt som efterfrågas av barn, föräldrar, bibliotek
- sammanlänkar bibliotek lokalt, regionalt och nationellt
- lockar barn till att besöka biblioteket
- leder till gemenskap och vänskap mellan barn
- ingår i bibliotekariens uppdrag att anordna läsfrämjande lovverksamhet

”Det är ett genomarbetat projekt som funkar bra år efter år. Det är enkelt att genomföra konceptet och det finns en tydlighet gentemot våra besökare, det frågas efter Sommarboken varje år på våren. Det är ett bra material som förnyas varje år och projektet ger ramar och också en frihet att utforma Sommarboken på ett sätt som passar på vårt bibliotek.”

Friheten i konceptet är viktig men kan ställa till bekymmer. Tidigare har flera bibliotek tyckt att de fria ramarna är svåra att förhålla sig till. Nu verkar konceptet ha ”satt sig” och man har hittat ett sätt att tänka kring projektet och utforma Sommarboken så att det passar på det egna biblioteket.

Inget bibliotek är det andra likt, vilket gäller på många plan som till exempel ekonomi, storlek, placering, läge med mera. Detta gäller då även Sommarbokens utformning eftersom biblioteken kan göra precis som de själva vill så länge det handlar om barns lustläsning utan krav på motprestation och att det arrangeras träffar där barn och bibliotekarier ges möjlighet att prata om läsoplevelser och boktips i olika former och nya metoder prövas.

”Det är ett roligt sätt att träffa barn och inspirera till läsning utanför skoltid. Fantastiskt att

de vill komma hit under lediga dagar.”

Det finns många bra och genomtänkta svar i enkäten som visar på hur Sommarboken är en del av bibliotekens årshjul eftersom deltagarna från sommaren ofta övergår till att vara med i bibliotekets bokklubb och då mer frekvent dyker upp på de aktiviteter biblioteket arrangerar.

Bibliotekens erfarenheter

Det är alltid nyttigt att titta på och analysera den egna verksamheten. När biblioteken gör detta utifrån sitt arbete med Sommarboken framkommer vissa delar oftare och mer tydligt, medan andra mer visar på tendenser för sommaren 2019.

Erfarenheter som nämns kan gälla träffarna och upplägget av dem. Ett bibliotek reflekterar över att olika metoder behövs och ger ett bättre resultat än att bara använda sig av ett sätt för att läsfrämja. *”Man kan arbeta på många olika sätt med skiftande ingångar för att locka till läsning och få en ingång till litteratur. Vårt författarbesök avslutade sommarboken som grand final och det blev verkligen något som byggde upp en förväntan och positiv känsla för deltagarna. På sista träffen kom det många barn, 57 st!”*

Flera skriver att även om upplägget är enkelt kan det bli väldigt bra, bara det är tydligt kommunicerat. När träffen har ett tema som *Sommarboken går Under ytan*, då kommer det fler barn än om det bara står Sommarbokenträff. Man ska inte heller misströsta om det kommer få barn, då kan och vågar fler komma till tals och kvalitén på träffen blir väldigt hög. *”Det inte behöver vara så uppstyrt och ”festligt”. Det räcker med att ha några fasta punkter på schemat, ha lite fika och verkligen bjuda in till samtal, jobba på att skapa en trevlig och öppen stämning. Roligt när alla känner sig hörda och får berätta, samtidigt som man inte tvingar någon att prata om den inte vill.”*

Men det behövs tid för planering och att den som är ansvarig på varje bibliotek kan sätta igång tidigt för att fundera kring nästa års Sommarbok, gärna med barn från tidigare år som deltar och berikar med tankar och åsikter utifrån sina perspektiv. Sen gäller det att vara flexibel när stunden för träffen är inne. Det kanske kommer många fler barn än väntat eller att alla ipads slutar att fungera när tanken är att gruppen ska arbeta med digitalt berättande. Vad som helst kan ju faktiskt hända!

Andra har bara ett ramverk färdigt för att sen låta gruppen bestämma hur träffen ska bli. *”Att aldrig ha en försbestämd ide om vad som kommer att ske... Inget blir som man tänkt sig, men det är det som är roligt.”*

Dessutom är målgruppen 8-12-åringar en utmaning i sig eftersom det är ett brett åldersspann och 8-åringar oftast inte läser samma böcker eller har samma intressen som 12-åringar.

Ibland har de med sina syskon, vad gör biblioteken då?

”Väldigt många barn tar del av Sommarboken på närbiblioteket: de bor nära, kommer i kompisgäng eller syskonskaror. Vi behöver anpassat material, KiV:s är oftast lite för svårt 8-12 år är en för snäv åldersgrupp eftersom barnen kommer i syskonskaror. I år utökade vi det till 6-12 år samt hade ”Sommarboken mini” för ännu yngre barn (babblarna-tema med minipixis)”

Det krävs personal om det ska bli bra. Personal som vet hur man pratar om böcker och kan litteratur, i alla fall de böcker som ska det ska boktipsas om och visas på träffarna. Det måste ju inte vara barnbibliotekarien som ensam jobbar med Sommarboken. *"Det är ett tungt lass att dra för barnbibliotekarier på sommaren. Svårt att få med sina kollegor..."* Hela personalstyrkan behöver vara engagerad och tillsammans genomföra projektet. Barnbibliotekarien behöver ju också semester och det är viktigt att tänka på att barnen faktiskt är framtidens låntagare och de behöver känna sig välkomna. *"Att biblioteket blir en mötesplats där barn delar läserfarenheter och boktips och får en relation till platsen, varandra och till de som arbetar här. Tröskeln in till biblioteket och böckerna krymper och vi blir ett vi och en gemenskap."*

Barn läser mycket under sommaren och ofta är det enkelt att få dem att komma till uppstartsträffarna i juni och avslutningen i augusti men för några bibliotek är det svårare att locka dem till de träffar som ligger i juli, mitt i sommaren. *"... Vi har provat olika antal tillfällen och olika fördelning av tillfällena. Juli är inte någon bra månad. Bäst att ha tillfällena i anslutning till terminerna."*

Många resonerar kring vikten av att de är aktiva och gör mer för att marknadsföra Sommarboken. För konkurrensen om barnens är stor. *"... vi inser att det är svårt att konkurrera med allt annat som händer i kommunen."* Det krävs mer än att skicka affischer till de närmaste skolorna, man måste tänka bredare.

"Vi måste hitta nya kanaler att nå ut till barnen på sommaren. Det räcker inte att göra reklam för det under skolans sista veckor. Barnen glömmet."

Men uppsökande verksamhet med personliga besök visar på goda resultat och leder till fler som får ta del av bibliotekens läsfremjande arbete. *"Positivt att komma ut och besöka fritids. Barnen sitter gärna och lyssnar till boktips! Vi har även visat mycket faktaböcker och det är mycket tacksamt, i synnerhet i fritidsgrupper."*

De första åren var det många som ifrågasatte den kravlösa läsningen som Sommarboken bygger på. De ville ha häften där barnen kunde skriva in antal böcker eller sidor de läst för att sen få en bok. I år är det endast en svarande som tar upp tråden kravlös läsning. *"Även om jag gillar idén med "kravlös läsning" är det tråkigt att se att många barn som tidigare varit del av våra läsutmaningar under sommaren nu väljer att inte delta. Det är svårt att både jobba med de som inte vill läsa och de som läser så mycket att de behöver utmaningar."* Det gäller att tänka nytt och hitta andra vägar när man inte längre vill gå i de gamla upptrampade spåren.

Ett bibliotek som varit med sedan den allra första tiden, då fem pilotbibliotek testade idén med Sommarboken, har arbetat upp en stor erfarenhet och kunnande. De lyfter vikten av att arbeta långsiktigt och att "ta hand om" de deltagande barnen efter sommarens slut.

"Vi har varit med sen start och ser "nyttan" av att arbeta kontinuerligt med samma sak under flera år. Barn och föräldrar lämnar fin feedback. Småsyskon längtar efter att bli tillräckligt gamla för att kunna delta. Vi har fortsatt att anordna lässtimulerande aktiviteter för de barn som har blivit "för gamla" för Sommarboken (Bokkollo på sommaren) samt att följa upp barnens intresse av att diskutera böcker genom att anordna Bokklubbar under höst och vår på enheterna."

Bibliotekens tankar om sin egen utveckling av Sommarboken

Hur ska då biblioteken ta sig an nästa års Sommarbok utifrån de erfarenheter de har från 2019 och tidigare år?

Överst på deras lista står, satsa mer på marknadsföring och samverkan. Nå ut bredare och bättre. Detta är inte några nya områden i sammanhanget men i år lyfts de fram som ännu viktigare. Sommarbokens marknadsföringsguide togs fram i år men endast ett fåtal har använt den. Till nästa sommar ska det bli fler.

Samverkan är ju en viktig del i bibliotekets marknadsföring av Sommarboken. Mun till mun är effektivare än affischer och flyers. Det bildas ringar på vattnet och informationen når fler och fler. I synnerhet dem som inte har någon biblioteksanknytning. Därför är det oerhört viktigt att hitta bra samarbetspartners och utveckla den samverkan som finns med fritids, skola och föreningar. Personliga besök av en bibliotekarie som pratar om Sommarboken kan då vara en metod som dessutom visar bra resultat eftersom fler barn kommer till träffarna. *"Fördjupa samarbete med fritids innan sommarboken drar igång, kanske också få med fritids på läståget, att de tex får någon högläsningbok på temat. Involvera barnen i planeringen. Vad önskar de?"*

Även delaktigheten är viktig och många, som ovan, skriver att de gärna vill och ska försöka att öka barns inflytande och chans att påverka träffarna och projektet.

"Jag skulle önska att vi kunde arbeta mer med det digitala berättandet." Att arbeta digitalt på träffarna med att skapa bland annat bokomslag tillsammans med barnen var väldigt berikande för några bibliotekarier, andra tyckte att det tog alldeles för lång tid men flera har uttryckt att de gärna skulle vilja arbeta vidare och utveckla arbetat med digitala medier.

Starta planeringen av sommarens träffar tidigare så att samverkan och delaktighet hinns med. Gärna mer resurser så att inte barnbibliotekarien ensam behöver planera, och genomföra projektet. Få med barn tidigt i tankarna på sommarens upplägg. Många vill arrangera fler träffar men det är semestertider och svårt med bemanning. Träffarna behöver inte vara så avancerade utan ett enkelt ramverk för träffen räcker. Som att visa på och tala om fler sätt och uttrycksformer för att möta berättelser. *"Involvera barnen i planering. Starta vår planering tidigare. Informera mer om Legimus och arbeta mer digitalt."*

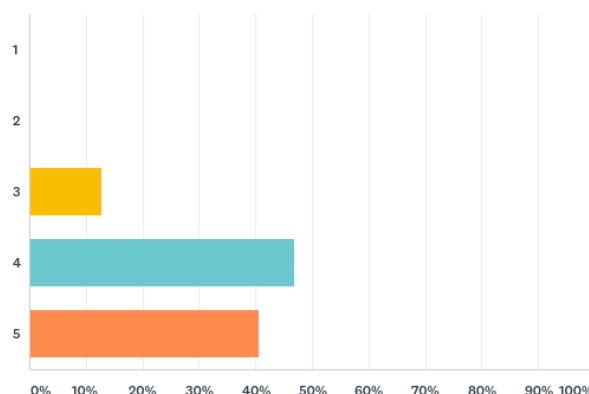
Tänka mer utifrån åldersgrupper när träffarna planeras. Ett förslag är att gruppen delas in i två grupper och tänka boktips, aktiviteter, pyssel utifrån de gruppernas åldrar och inte samma tips till alla.

Några har skrivit om hur de tänker lämna biblioteket och ta sig ut till platser där barn finns på sommaren som badstränder, campingplatser, glasskiosker. Planer finns på att öppna pop up bibliotek för att verkligen nå ut.

Det är även så att av olika skäl passar inte Sommarbokens upplägg på alla bibliotek. Ett större bibliotek (huvudbibliotek) har funderingar kring hur de ska göra nästa sommar: *"Vi är inne på att vi inte ska hoppa på Sommarboken nästa år. Vi försöker utveckla aktiviteter där hela familjen kan delta eftersom barnen oftast inte kan komma hit själva. I somras hade vi tex Campingslördag och en mycket uppskattad skattjakt på och utanför biblioteket: Däremot funkar det väldigt bra på våra filialer/närbibliotek."*

Helhet och utveckling

Q19 Vad tycker ni om projektet Sommarboken som helhet? Ange på en skala 1 till 5 där 1 betyder inte bra och 5 betyder mycket bra.

2019 gav 100 % av alla respondenterna Sommarboken betyg 3 eller mer. Ett högt betyg som avviker något mot tidigare år då svaren var mer utspridda med fler 2:or, färre 3:or men fler 5:or.

På frågan om hur Kultur i Väst skulle kunna förbättra och utveckla Sommarboken, inkom det många svar som *"Fortsätt i samma anda."*

Många är nöjda men självklart finns det tankar och idéer om hur projektet kan utvecklas och bli ännu bättre.

- Flera skriver och önskar att tema och metod ska komma ut tidigare så biblioteken har större möjlighet att utgå från det i sin planering inför sommaren.
- Det finns en önskan om mer material och tips på aktiviteter som biblioteken skulle kunna använda på träffarna som till exempel fler frågepromenader och kluriga gåtor. *"Mer av arbetsmaterial, förslag på pyssel/aktiviteter som knyter an till temat. Det är svårt att hinna planera."*
- Det efterfrågas också lättare material för yngre och för barn med funktionsvariationer, årets tipspromenad var i svåraste laget för vissa barn.
- Vi prövade i år att ha en ambassadör för Sommarboken, detta verkar vara ett vinnande koncept. *"Det är bra med läsambassadör, fortsätt gärna med det. Viktigt med val av ambassadör så att det blir angeläget för de unga."*
- Mer nationell marknadsföring/press efterfrågas för att göra Sommarboken mer känt.
- Fler tips om metoder och hur man tar sig an Sommarboken på andra bibliotek.
- Enkel förklarande text om Sommarboken på materialet i paketen.
- Få enkäten före sommaren då kan den fyllas i allt eftersom biblioteket har träffar.
- Bra med utbildningsdagarna som fokuserar på metod och tema. *"Fortsätt med utbildning och metodutveckling. Hur kan man jobba med Youtube? Kanske en föreläsning på boktrailers."*

- Fundera över hur miljövänliga delarna i Sommarbokspaketet är. Kanske byta ut festivalarmbandet till en läsdagbok?
- Boka in ett antal författare som stämmer med tema och metod och som biblioteken sen kan tinga inför sommaren.
- Vidga delaktigheten, genom att utveckla samarbetet med barn kring de olika delarna av projektet som till exempel tema och materialet.

Kort sammanfattning

Sommarboken 2019 har haft Under ytan som tema och Digitalt berättande som metod. Det har varit ett lyckat år med fler deltagande bibliotek och barn än tidigare. Dessutom har det varit ett rekordår gällande antal beställningar av Sommarboken-paket. Det finns även bibliotek som deltar utan att köpa materialet och 80 % av alla deltagande bibliotek har använt sig av antingen tema eller metod eller både ock. Detta visar vikten av att tema och metod är lättapplicerade och givande för biblioteken och deras läsfrämjande verksamhet.

Fler bibliotek har arrangerat fler än tre träffar, vilket också gjort att antalet barn som deltagit har ökat. Eftersom det erbjuds ytterligare träffar blir utbudet av aktiviteter större och mer lockande, dessutom har barnen haft större chans att kunna närvara, i alla fall vid en träff. En större del av de barn som deltar är flickor med biblioteks- och läsvana men i takt med att biblioteken gör satsningar i prioriterade områden och har börjat samverka med föreningar, organisationer och fritids syns en förändring både gällande kön och läsvana. Men det är viktigt att biblioteken följer upp dessa barn och erbjuder verksamhet som lockar även när sommarlovet är över. En utmaning för bibliotek med dålig ekonomi och få anställda. Aktiviteterna har varit många på sommarens träffar, som förutom boktips, fika och pyssel har bjudit på allt från undervattenmonster till digitala workshops med green screen.

Den fysiska boken är överlägset det media som visas mest på Sommarboksträffarna men en förändring har skett, för fler uppger att de även digitala medierna främst i form av olika appar. Eftersom årets metod var Digitalt berättande finns det skäl att tro att det har påverkat. Så även de utbildningsdagar som vi haft runt om i Sverige och bibliotekens arbete med Digitalt först. Vilket visar att Sommarbokens utbildningsdagar är viktiga som vidareutbildning för bibliotekarierna.

Barns chans till delaktighet är inte första prioritet hos biblioteken men vetskapen om hur viktig den är finns, men hinns ofta inte med. Det måste bli en ändring på det eftersom Barnkonventionen blir lag 2020.

För att nå ut med marknadsföring och information om sina träffar och nå fler och andra barn än de som brukar "hänga" på bibblan behöver biblioteken tänka nytt och utöka sina samarbeten och arbeta uppsökande.

Uttrycket på årets material i årets Sommarpaket fick högt betyg men det finns åsikter kring enskilda delar. Är det dags för en förändring av innehållet? Svårt att säga för många är fortfarande väldigt nöjda men några röster hörs om hur och vad bokpåsen tillverkats av och färre väljer boklådan. I enkäten framkom önskemål på hur Kultur i Väst kan utveckla Sommarboken. Vi kommer därför att:

1. Under december 2019 gå ut med tema och metod.

2. Producera två versioner av frågepromenaden, en lättare och en svårare.
3. Ta fram någon form av vägledning kring hur biblioteken kan lägga upp minst tre av sommarens träffar utifrån temat.
4. Omarbeta den marknadsföringsguide som togs fram 2019 och ge den ett mer generellt uttryck.
5. Låta referensgrupper av barn vara med initialt i projektet och utveckla det samarbetet.

Analys av framgångsfaktorer 2019

Årets Sommarbok har slagit alla tidigare sommars resultat gällande deltagande barn och bibliotek samt antalet beställningar på Sommarboken-paket. Hur blev det så?

Temat Under ytan och metoden Digitalt berättande har varit viktiga delar eftersom biblioteken har haft lätt att associera kring och implementera dem i sin verksamhet och sommarens träffar.

Ett annat skäl är troligen att vi prövade att anlita en ambassadör för Sommarboken. Utifrån temat valde vi Annelie Pompe, fridykerska, äventyrare och författare. Ett mycket lyckat val i synnerhet då hon överraskande nog medverkade i SVTs Mästarnas mästare. Ett program som har många tittare varav en stor del är barn.

Kultur i Väst valde att efter önskemål om att projektet skulle nå ut mer nationellt, att annonsera i biblioteksrelaterade tidskrifter. Det togs även fram en tydlig och informativ marknadsföringsguide av Kultur i Västs kommunikationsavdelning. Även det ett resultat av tidigare enkätsvar.

Delarna av Sommarbokpaketet fick fina betyg och uppskattades av både barn och bibliotekarie. Det hade arbetats fram i samarbete med tre referensgrupper bestående av barn från Västra Götalandsregionen. Barnen fick även tycka till gällande temat och vad paketen skulle innehålla.

Utvecklingsområden för deltagande bibliotek

Följande punkter är, enligt 2019 års enkät, utvecklingsområden för deltagande bibliotek. De är i stort sett samma som tidigare år med skillnaden att fler använder och visar digitala medier än tidigare år.

- öka barnens delaktighet och möjlighet att påverka Sommarboken.
- engagera sig i hur projektet marknadsförs och hur det når ut. Då kan fler barn lockas till biblioteket.
- ta kontakt för att öka samverkan med fritids och andra verksamheter. Då kommer andra barn än de biblioteksvana.
- medvetet utgå från det vidgade textbegreppet eftersom berättelser kan finnas och förmedlas på så många olika sätt, inte bara genom fysiska böcker.

Avslutningsvis en röst från ett bibliotek:

Tack för att ni hjälper oss i vårt läsfrämjandearbete, med fint material, bra tips och forum och för er ambition att hela tiden göra en fantastisk Sommarboken-sommar!